

СОЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ; ПСИХОЛОГІЯ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

УДК 159.9:392.3

DOI <https://doi.org/10.32840/2663-6026.2019.4-1.19>**О. В. Бацилєва**

доктор психологічних наук, професор,
завідувач кафедри психології
Донецький національний університет імені Василя Стуса

В. М. Астахов

доктор медичних наук, професор,
завідувач кафедри акушерства та гінекології
Донецький національний медичний університет МОЗ України

І. В. Пузь

кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри психології
Донецький національний університет імені Василя Стуса

ОСОБЛИВОСТІ ГОТОВНОСТІ ДО БАТЬКІВСТВА СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

У статті досліджуються особливості готовності до батьківства студентської молоді. Відзначено, що представники цієї вікової групи під впливом низки чинників поступово втрачають орієнтири на створення повноцінної сім'ї й народження дітей, демонструючи при цьому безвідповідальне ставлення до питань, пов'язаних із раннім початком статевого життя, відсутністю культури статевої відносин, ранньою та позашлюбною вагітністю й народженням дітей, їх подальшим розвитком і вихованням.

На підставі теоретичного аналізу розкрито поняття батьківства й готовності до батьківства. Готовність до батьківства визначається не тільки фізіологічною зрілістю, а й здатністю особистості розуміти відповідність своїх дій і бажань щодо сутності батьківства загалом, яке прийнято в суспільстві, результатом чого має стати формування готовності до народження та виховання дитини. Проаналізовано процес формування готовності особистості до батьківства, визначено критерії, за якими оцінюється рівень готовності майбутніх батьків до ситуації народження й виховання дитини. Відзначено, що процес формування готовності до батьківства молоді детермінований цілою низкою чинників, провідне місце серед яких посідають індивідуально-психологічні особливості особистості, зокрема це рівень її самооцінки та домінуючий тип локус контролю, оскільки здатність адекватно себе оцінювати і брати на себе відповідальність за власні дії та вчинки має неабияке значення для формування готовності особистості взяти на себе відповідальність за належне опанування й реалізацію соціальної ролі матері або батька, а також за життя і благополуччя майбутньої дитини.

На підставі результатів емпіричного дослідження виявлено, що студентська молодь, яка має екстернальний локус суб'єктивного контролю та неадекватну самооцінку з тенденцією до завищення або заниження, порівняно з молоддю з інтернальним локусом суб'єктивного контролю й адекватною самооцінкою має певні труднощі у формуванні готовності до батьківства, що виявляється в загальному низькому рівні усвідомленості батьківства, схильності до прояву авторитарної позиції щодо власної майбутньої дитини.

Ключові слова: сім'я, батьківство, готовність до батьківства, молодь, індивідуально-психологічні особливості.

Постановка проблеми. Розвиток сучасного суспільства характеризується якісною трансформацією серед населення репродуктивного віку традиційних стереотипів репродуктивної поведінки, що зумовлює виникнення різного роду демографічних проблем, появу альтернативних

форм шлюбно-сімейних стосунків. Неприятливі соціально-економічні умови сьогодення негативно позначилися й на функціонуванні інституту сім'ї та шлюбу, що стало підґрунтям для поширення низки проблем, пов'язаних із трансформацією таких загальнолюдських цінностей, як родина

загалом і батьківство зокрема. Звичайними явищами сьогодні є малодітна (або свідомо бездітна) сім'я, зміна розподілу сімейних ролей і відповідальності в сім'ї, значне зниження її стабільності, що призводить до збільшення кількості розлучень, виховання дітей у неповній родині, народження позашлюбних дітей, соціального сирітства. На жаль, розповсюдженість таких явищ поступово призводить до втрати молоддю орієнтирів на створення повноцінної сім'ї, народження дітей і відповідальне ставлення до прийняття й реалізації батьківських ролей і функцій [1; 2].

Загальновідомо, що студентська молодь перебуває на тому віковому етапі, який є дуже чутливий до будь-яких зовнішніх впливів. Маючи певні світоглядні установки й орієнтири, які здебільшого сформувалися під впливом батьків у ранньому віці, студенти вже свідомо підходять до вибору власних життєвих позицій, які можуть змінюватися під дією зовнішніх чинників і залежать від індивідуального вибору особистості. Як свідчить життєва практика, сьогодні для більшої частини цієї вікової групи домінуючою є позиція інфантилізму (небажання брати відповідальність за свої вчинки), споживацьке ставлення до життя й суспільства, що характеризується позицією «я хочу», «мені винні», а не «що я можу зробити» для того, щоб мати щось [11]. Така позиція, на нашу думку, з одного боку, є підґрунтям для свідомого відкладання батьківства або взагалі для відмови від народження дітей, а з іншого – закладає безвідповідальне ставлення до питань, пов'язаних із раннім початком статевого життя, відсутністю культури статевої відносин, ранньою та позашлюбною вагітністю й народженням дітей, їх подальшим розвитком і вихованням, в силу того що молоді батьки виявляються психологічно не готовими до цього.

Отже, з огляду на вищевикладене, стає зрозумілим, що питання, які пов'язані з дослідженням проблеми формування готовності студентської молоді до батьківства, набувають особливого практичного значення, оскільки саме від рівня сформованості цього особистісного утворення залежить не тільки ефективність прийняття й реалізація батьківських ролей, а й подальше благополуччя окремої особистості, сім'ї, суспільства загалом.

Положення про концептуальні моделі батьківства висвітлюються в дослідженнях В. Брутмана, О. Ісеніної, О. Копил, С. Мещерякової, К. Седих, Г. Філіппової та ін. У наукових розробках І. Бега, О. Бондарчук, М. Боришевського, О. Власової, Т. Зелінської, І. Кучманіч, І. Пушкарук, Ю. Савченко, О. Шукалової вивчаються психологічні особливості батьківства. Питання щодо формування готовності особистості до материнства та батьківства досліджуються в роботах В. Астахова, Ю. Борисенко, О. Бацилевої, І. Братусь, Л. Буніної, В. Брутман,

Т. Веретенко, Н. Гусак, С. Котової-Олійник, В. Кравець, Н. Максимовської, Р. Овчарової, Л. Остапчук, І. Пузь, Г. Філіппової. На потребі проведення роботи з підготовки молоді до майбутнього батьківства наголошують зарубіжні науковці У. Бронфенбренер, К. Елві, М. Мієдзіам та інші.

Мета статті полягає в теоретичному аналізі проблеми готовності до батьківства й емпіричному дослідженні особливостей готовності до батьківства студентської молоді.

Виклад основного матеріалу. Загальноприйнятим є той факт, що батьківство є важливим етапом соціалізації особистості, оскільки виконання батьківських ролей і функцій визначає подальший її особистісний розвиток [2]. Батьківство спонукає людину до побудови особистісних взаємин, зменшення психологічної дистанції між подружжям, посилення почуттів довіри та розвитку стосунків прихильності [5].

Варто зазначити, що натеper немає загальноприйнятого визначення поняття батьківства, проте одне з найуживаніших визначень цього явища запропонував І. Кон. Згідно з ним, батьківство визначається як система взаємопов'язаних явищ, що містить: 1) батьківські почуття, любов, прихильність до дітей; 2) специфічні соціальні ролі та нормативні приписи культури; 3) зумовлену певними чинниками реальну поведінку батьків, ставлення батьків до дітей, стиль виховання тощо [4].

На думку Г. Абрамової, батьківство – це передусім соціальні ролі матері та батька, а їх опанування є головним завданням дорослої людини [8]. Батьківство не є вродженою, інстинктивною властивістю, воно формується протягом життя чоловіка й жінки, збагачуючись певними особистісними якостями. У дослідженнях Р. Овчарової батьківство – це соціально-психологічний феномен, що охоплює сукупність знань, уявлень і переконань людини стосовно себе в батьківській ролі, які реалізуються в усіх виявах поведінкового складника батьківства [9].

Готовність до батьківства є складним психологічним процесом, що проходить два основні етапи. Так, *перший етап* стосується дошлюбного періоду, а також часу, що передує набуттю молодими людьми ролі батька та матері. Цей період характеризується наявністю в них лише образно сконструйованого сенсу батьківства, який може містити «образи емоцій, пов'язаних із процесом виховання дітей, окремі й загальні когнітивні схеми: планування способу життя в умовах батьківства, планування виховного процесу тощо, а також образи окремих поведінкових актів і всієї поведінки в цілому» [9, с. 8]. На цьому етапі закладається сама можливість стати батьками в майбутньому.

Другий етап, пов'язаний із формуванням готовності до відповідального батьківства, почи-

нається ще з моменту пренатального розвитку дитини та активно реалізується після її народження. Це – етап безпосереднього здійснення батьківських функцій, що триває протягом усього подальшого життя людини. Варто відмітити, що не тільки цей, а й попередній етап, коли батьківство існує лише на «теоретичному» рівні, у його ментальній репрезентації, має вирішальне значення для становлення майбутніх батьків, тому що, як відомо, фантазії, мрії, образи, уявлення є потужними стимулами, здатні визначити їхнє майбутнє як суб'єктів виконання батьківських ролей.

Етап реалізації батьківства, починаючи з народження дитини, продовжується протягом усього життя людини. При цьому, на думку Е. Еріксона, сам факт народження дитини є критичним періодом у розвитку особистості дорослого та його подальшій соціалізації [13]. Цей етап можна також представити як послідовність періодів, проходження яких зумовлює певні зміни в психіці та поведінці, що є реакцією на народження й розвиток власної дитини; а формування батьківської позиції, як наголошує І. Шаповаленко, означає остаточний перехід особистості до дорослого покоління [14].

Готовність до батьківства визначається не тільки фізіологічними або моральними чинниками, а й здатністю особистості розуміти відповідність своїх дій і бажань до сутності батьківства загалом, яке прийнято в суспільстві, результатом чого має стати формування готовності до народження та виховання дитини [1]. Серед головних критеріїв, за якими можна визначити ступінь готовності людини до батьківства, можна виокремити такі: *по-перше*, це бажання мати дитину, піклуватися про неї, сприяти її гармонійному розвитку, що має виявлятися у високій позиції батьківства та сім'ї загалом в індивідуальній системі цінностей; *по-друге*, це мати досвід взаємодії з маленькими дітьми, що передбачає розуміння особливостей потреб дитини в різному віці, вміння доглядати за дитиною; *по-третьє*, бути готовим прийняти на себе відповідальність за власну батьківську поведінку та життя власної дитини; *по-четверте*, мати позитивний досвід батьківської любові й турботи, отриманий під час взаємодії у власній батьківській сім'ї.

У дослідженні Є. Васильєвої наголошується, що готовність до батьківства варто розглядати як інтегральну характеристику особистості, на рівень якої впливає сформованість таких компонентів, як загальні знання про батьківство, уявлення про власне майбутнє батьківство та майбутню дитину; індивідуально-психологічні особливості, що сприяють формуванню адекватної батьківської поведінки [3].

У дослідженнях А. Мудрика [6] відзначається, що на процес формування готовності до батьківства впливає таке: 1) урбанізація, зайнятість,

освіта й культура, економічний розвиток суспільства, норми та явища адаптації (макрофактори); 2) батьківська сім'я, звичаї, стереотипи, традиції мікросередовища (міста, села тощо (мезофактори)); 3) цілі подружжя, їхній світогляд, цінності, спосіб життя сім'ї, взаємодія в сім'ї, міцність шлюбу, зміст функцій, обов'язків і відповідальності в сім'ї, риси та якості особистості батьків, фізичні, психологічні і статеві особливості дитини, особливості подружніх взаємин, сімейні традиції, етіологічний фактор; 4) індивідуально-особистісні особливості жінки або чоловіка (особистісні фактори).

Отже, з огляду на вищевикладене, готовність до батьківства необхідно розглядати як активно-дієвий стан особистості, установку на здійснення материнської й батьківської поведінки, мобілізованість особистісних ресурсів для виконання батьківських ролей, наявність відповідних знань, умінь і навичок, налаштованість і рішучість виконувати батьківські функції відповідно до загальноприйнятих соціокультурних норм і загальнолюдських цінностей. Процес формування готовності до батьківства молоді детермінований різного роду чинниками, особливе місце серед яких посідають індивідуально-психологічні особливості особистості, зокрема це рівень самооцінки та домінуючий тип локус контролю. Саме ці показники, на нашу думку, мають неабияке значення для формування готовності до батьківства, оскільки здатність адекватно себе оцінювати та брати на себе відповідальність має провідне значення для формування готовності особистості взяти на себе відповідальність за належне опанування та реалізацію батьківських ролей і батьківських функцій, а також за життя та благополуччя майбутньої дитини.

Відповідно до мети роботи, проведено емпіричне дослідження на базі навчальної лабораторії кафедри психології Донецького національного університету імені Василя Стуса. Вибірку досліджуваних становили студенти СО Бакалавр (3–4 курси) та СО Магістр філологічного, економічного та історичного факультетів. Загальна кількість досліджуваних становила 118 осіб. Середній вік досліджуваних – 21±2 роки. Вибірка досліджуваних мала такі характеристики. Серед загальної кількості досліджуваних 56 осіб було жіночої статі, 62 – чоловічої статі. Сиблінгів мали 67 досліджуваних, єдиними дітьми в сім'ї були 51 досліджуваний. У повній сім'ї виховувався 71 досліджуваний, у неповній – 47 досліджуваних. Дослідження проводилося в груповій формі. Усіх учасників на початку дослідження було проінформовано про мету дослідження, отримано від них згоду на участь у ньому.

Для дослідження індивідуально-психологічних особливостей нами використовувалися Методика діагностики рівня суб'єктивного контролю Дж. Роттера (РСК) (адаптація Є. Бажин) і Методика

дослідження самооцінки особистості (спрощена версія Q-сортування В. Стефенсона). Діагностика емоційного складника готовності до батьківства проводилася за допомогою тесту-опитувальника батьківського ставлення (А. Варга, В. Столін); поведінкового складника – опитувальника «Батьківські позиції» (Є. Пороцька, В. Спиридонов) і методики «Ваша потреба в дітях» (О. Сізанов); когнітивного складника – опитувальника «Свідоме батьківство» (Р. Овчарова).

Аналіз результатів за методикою діагностики рівня суб'єктивного контролю Дж. Роттер (РСК) показав такі результати. Так, за шкалою загальної інтернальності характерною для 32,2% досліджуваних є наявність низького РСК, тобто домінуючим є екстернальний тип контролю, що свідчить про те, що вони схильні шукати причини того, що відбувається з ними, будь-де, тільки не в самих себе; такі люди не схильні вважати себе здатними контролювати розвиток подій, а вважають, що все, що відбувається в їхньому житті, є результатом випадку або діяльності інших людей.

Високий рівень РСК, тобто інтернальний тип контролю, виявлено у 28,8% досліджуваних, що свідчить про те, що вони вважають, що більшість подій, які відбуваються в їхньому житті, є результатом власних дій, і відчують відповідальність за власну поведінку та життя загалом. Властивим для таких людей є прояв рішучості, наполегливості, стриманості, здатність контролювати свою поведінку.

У 39,0% студентів було діагностовано середні показники, що вказує на змішаний, або інтернально-екстернальний тип контролю. Досліджувані з такими типом схильні адекватно оцінювати будь-яку ситуацію та визнавати власні поразки. Вони вмюють брати на себе відповідальність у тих випадках, де це дійсно доречно. Характерним для них є прояв стриманості, товариськості, вони добре орієнтуються в ситуаціях, що виявляється в тому, що вони знають, де й коли потрібно застосувати рішучі дії, а де – бути стриманими.

Отже, на підставі отриманих результатів вибірка досліджуваних (n=118) розподілена на три групи відповідно до рівня суб'єктивного контролю (РСК): I група – досліджувані з високим РСК (n=34), II – досліджувані з низьким РСК (n=38), III – досліджувані із середнім показником РСК (n=46). Згідно із цим, подальше оцінювання отриманих результатів відбувалося у формі порівняльного аналізу отриманих результатів.

Діагностуючи рівень самооцінки за методикою дослідження самооцінки особистості (спрощена версія Q-сортування В. Стефенсона), у досліджуваних з різним рівнем суб'єктивного контролю ми виявили такі характерні особливості. Так, у групі досліджуваних із високим РСК (інтернальним локусом) у 52,9% виявлено адекватний рівень

самооцінки, у 17,7% – адекватний рівень із тенденцією до заниження, у 29,4% – адекватний рівень із тенденцією до завищення.

Наявність таких показників свідчить про те, що більшість із досліджуваних уміють правильно співвідносити свої можливості й досягнення, здатні критично ставитися до себе, прагнуть реально дивитися на свої невдачі та успіхи, намагаються ставити перед собою досяжні цілі. Іншими словами, для таких досліджуваних характерним є реальне бачення себе, без зайвої критичності щодо свого спілкування, поведінки й особистості загалом.

Характерною для досліджуваних із низьким РСК (екстернальним локусом) є наявність у 18,4% адекватної самооцінки, у 23,6% – адекватної з тенденцією до завищення, у 21,1% – неадекватної, завищеної самооцінки, у 26,4% – адекватної з тенденцією до заниження, у 10,5% – неадекватної, заниженої самооцінки. Варто зазначити, що характерним для осіб із неадекватною, завищеною самооцінкою є неправильне уявлення про себе, ідеалізація власної особистості й власних можливостей; у таких випадках людина схильна ігнорувати невдачі заради збереження власної високої самооцінки, що призводить до неприйняття всього, що порушує уявлення про себе. Неадекватна занижена самооцінка призводить до невпевненості в собі, неможливості реалізувати себе та свій потенціал.

Серед досліджуваних із середнім РСК (інтернально-екстернальним локусом) адекватна самооцінка виявлена в 36,9% досліджуваних, адекватна самооцінка з тенденцією до завищення відмічається у 26,1%, адекватна самооцінка з тенденцією до заниження – у 19,6%, неадекватна, завищена самооцінка – у 17,4%.

Отже, аналіз рівня самооцінки показав, що досліджувані з різним рівнем суб'єктивного контролю мають певні особливості самооцінки. Так, досліджувані з високим рівнем суб'єктивного контролю більш упевнені в собі, спокійні, позитивні, в них легше складаються міжособистісні стосунки. Досліджувані з низьким рівнем суб'єктивного контролю схильні до прояву тривожності, у них можуть виникати труднощі під час подолання різного роду складних життєвих ситуацій. Виявлені індивідуально-психологічні особливості студентської молоді свідчать про наявність у кожного з досліджуваних певного рівня відповідальності й адекватності сприйняття образу власного «Я», що має неабияке значення в процесі формування їхньої готовності до ситуації майбутнього батьківства.

Відповідно до мети дослідження, оцінювання готовності до батьківства передбачало діагностику основних компонентів цього особистісного утворення: когнітивного, емоційного та поведінкового.

Аналіз поведінкового компонента готовності до батьківства передбачав виявлення потреби в дітях,

оцінку батьківських позицій. Так, за методикою О. Сізанова «Ваша потреба в дітях» нами виявлено такі результати. Позитивне ставлення до створення сім'ї, виконання батьківської ролі, виражена потреба в дітях відмічається у 88,2% досліджуваних I групи, 34,2% – II групи та 54,3% – III групи (21±3). Це свідчить про те, що такі досліджувані є психологічно готовими до народження дитини й ефективного виконання батьківської ролі. Невиражена потреба мати дітей у майбутньому шлюбі відмічається в 11,8% досліджуваних I групи, 44,7% досліджуваних II групи та 26,1% досліджуваних III групи (14±2). Виражена відсутність потреби в дітях, поверховість уявлень про функції батьківства, якості ідеальних батьків, негативне ставлення відмічається у 21,1% досліджуваних II групи та 19,6% досліджуваних III групи (9±1), що свідчить про неготовність до ефективного прийняття й виконання батьківських ролей і функцій.

Визначення батьківських позицій студентської молоді за допомогою опитувальника «Батьківські позиції» (Є. Пороцька, В. Спиридонов) показало такі результати. Так, серед досліджуваних I групи в 61,8% виявлено спрямованість на ампліфікацію та активну позицію в майбутньому батьківстві, потребу в турботі про іншу людину, в любові й ніжності. У 26,5% досліджуваних відмічається нейтральне ставлення до перспектив сімейного життя та батьківства. У 11,7% досліджуваних діагностовано пасивну позицію щодо майбутнього батьківства, простежується спрямованість на акселерацію в розвитку дитини, вони проявляють більшу зацікавленість до професійної та позасімейної діяльності.

Серед досліджуваних II групи в 31,6% виявлено активну позицію щодо майбутнього батьківства, у 42,1% – нейтральне ставлення, у 26,3% – пасивну позицію. Серед досліджуваних III групи активна батьківська позиція виявлена в 41,3% досліджуваних, у 32,6% – нейтральна позиція, у 26,1% – пасивна позиція.

Отже, узагальнюючи отримані результати за опитувальником батьківські позиції, можна відмітити, що більшість молоді з високим рівнем суб'єктивного контролю має активне ставлення до ситуації майбутнього батьківства, проявляє інтерес до ситуації взаємодії з майбутньою дитиною.

Аналіз результатів за опитувальником «Свідоме батьківство» (М. Єрмикіна та Р. Овчарова) показав такий рівень усвідомленості батьківства серед досліджуваних. Так, високий рівень свідомості батьківства діагностовано серед 91,2% досліджуваних I групи, 42,1% досліджуваних II групи та 58,7% досліджуваних III групи. У таких досліджуваних відмічаються високі показники по всіх шкалах опитувальника, які власне і являють собою компоненти батьківства. Такі досліджувані демонструють відповідальне став-

лення до виконання батьківських ролей і функцій, вони мають відповідну батьківську позицію. Низький рівень свідомості батьківства виявлено у 8,8% досліджуваних I групи, у 57,9% – II групи та у 41,3% – III групи. У таких досліджуваних відмічаються низькі показники по всіх шкалах, вони не мають чіткої батьківської позиції, характерним для них є прояв амбівалентних батьківських почуттів, вони не усвідомлюють рівень батьківської відповідальності, майбутнє батьківство та майбутня дитини не посідають високого місця в системі сімейних цінностей.

Досліджуючи особливості ставлення молоді до майбутньої дитини за тестом-опитувальником батьківського ставлення (А. Варга, В. Столін), ми проаналізували виключно результати за шкалами «Авторитарна гіперсоціалізація» й «Маленький невдаха», оскільки досліджувані ще не мають досвіду взаємодії з власними дітьми. Результати за визначеними шкалами дають нам змогу зробити висновки щодо форми та спрямованості контролю за поведінкою майбутньої дитини, а також особливості сприйняття й розуміння майбутньої дитини. Так, високі показники за шкалою «Авторитарна гіперсоціалізація», які свідчать про тенденцію до прояву авторитаризму, виявлено серед 14,7% досліджуваних I групи, 55,3% досліджуваних II групи та 47,8% досліджуваних III групи. Це може свідчити про те, що характерним для них у майбутньому може стати прагнення всебічного контролю поведінки власної дитини, нав'язування дитині власної точки зору, ігнорування її бажань і потреб. Такі майбутні батьки часто схильні вимагати від дитини соціальних успіхів і постійних соціальних досягнень. Низькі показники (4,41–53,87) за цією шкалою, що свідчать про демократичне ставлення до майбутньої дитини, визначено у 85,3% досліджуваних із високим РСК, 44,7% студентів із низьким РСК, 52,2% досліджуваних із середнім РСК. Такі досліджувані прагнуть до партнерських стосунків, вони вважають, що дитина має право на прояв власної індивідуальності.

За шкалою «Маленька невдаха» високі показники (99,37–99,83) діагностовано у 23,5% досліджуваних I групи, 63,2% досліджуваних II групи та 41,3% досліджуваних III групи. Це свідчить про те, що в таких студентів відмічається прагнення інфантилізувати власну майбутню дитину, яка сприймається як слабка, тому потребує постійного захисту й контролю. Низькі показники, що свідчать про прагнення надати дитині можливості для прояву самостійності, виявлено серед 76,5% досліджуваних I групи, 31,6% досліджуваних II групи та 58,7% досліджуваних III групи.

Узагальнюючи вищевикладене, можна зробити висновок, що більшість досліджуваних із низьким рівнем суб'єктивного контролю схильні до прояву авторитаризму у взаєминах із майбутньою дити-

ною. Характерним для студентів із високим рівнем контролю є прояв адекватного ставлення до майбутньої дитини та прагнення до встановлення довірливих стосунків.

Аналіз отриманих результатів дослідження показав, що молодь із різним рівнем суб'єктивного контролю має певні відмінності щодо особливостей готовності до батьківства. Більшість досліджуваних із низьким рівнем суб'єктивного контролю немає вираженої потреби в народженні дітей, демонструє низький рівень усвідомленості батьківства й тенденцію до авторитарного ставлення до ситуації взаємодії з майбутньою дитиною.

Висновки. Отже, готовність до батьківства – це інтегральна характеристика особистості, рівень якої визначається сформованістю знань про батьківство як про психологічний і соціальний феномен; образ своїх майбутніх функціональних батьківських ролей і функцій особистісних якостей, які сприяють майбутньому ефективному батьківству; рефлексії та саморегуляції; позитивним сприйняттям майбутньої дитини; позитивною оцінкою себе як майбутнього батька як особистості, здатної до самореалізації та саморозвитку. Отримані результати дослідження свідчать про наявні проблеми у формуванні готовності до батьківства в сучасній молоді й дають підстави говорити про необхідність організації цілеспрямованого та комплексного впливу на когнітивний, емоційний і поведінковий компоненти готовності молоді до адекватного прийняття й ефективного виконання батьківської ролі та відповідних батьківських функцій. На нашу думку, важливим також є створення сприятливого мікросередовища, що має забезпечувати процес формування цінності сім'ї та батьківства в індивідуальній ієрархії цінностей молоді людини, що, безумовно, матиме позитивний вплив на її подальший гармонійний розвиток, а також сприятиме вирішенню низки соціальних проблем.

Перспектива подальших розвідок полягає в усебічному дослідженні детермінант, що впливають на формування готовності молоді до батьківства, а також у впровадженні комплексної програми соціально-психологічного тренінгу, спрямованого на формування готовності молоді до усвідомленого та відповідального батьківства.

Література:

1. Астахов В.М., Бацилева О.В. Підготовка до батьківства як етап соціалізації особистості. *Збірник наукових праць Інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України*. 2008. Т. 10. Ч. 2. С. 13–20.
2. Бацилева О.В., Пузь І.В., Астахов В.М. Психологічні аспекти готовності молоді до усвідомленого батьківства. *International scientific professional periodical journal «THE UNITY OF SCIENCE»*. August, 2018 / publishing office

Beranovúch str., 130, Czech Republic – Prague, 2018. P. 42–45.

3. Васильева Е.Н. Гендерные различия в структурных компонентах психологической готовности к родительству. *Современные проблемы науки и образования*. 2013. № 6. URL: <http://www.science-education.ru/ru/article/view?id=11341>.
4. Кон И.С. Ребенок и общество. Москва : Политиздат, 1988. 354 с.
5. Лелюх-Степанчук О.О. Психологічні аспекти основ батьківства. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Психологічні науки»*. 2015. Вип. 5. С. 135–139.
6. Лемещенко О.Р. Фактори формування готовності старшокласників до відповідального батьківства. *Актуальні проблеми психології*. 2013. Вип. 39. Том 1 : Організаційна психологія. Економічна психологія. Соціальна психологія. С. 122–125.
7. Любченко І.Р., Рассказова О.І. Теоретичні основи розвитку усвідомленого батьківства серед чоловічої молоді засобами соціально-педагогічної діяльності. *Вісник Чернівецького національного педагогічного університету*. 2016. № 139. Том 2. С. 311–313. URL: http://visnyk.chnpu.edu.ua/?wpfb_dl=2938.
8. Макаренко О.М., Голубева М.О., Андрейчева А.О. Психологічний аспект відповідального батьківства родин майбутніх першокласників. *Наукові записки НаУКМА*. 2016. Том 188 : Педагогічні, психологічні науки та соціальна робота. С. 32–36.
9. Овчарова Р.Р. Родительство как психологический феномен : учебное пособие. Москва : Москов. психол.-социал. ин-т, 2006. 496 с.
10. Сєміна М.В. Подготовка молодёжи к браку и семье: направления развития. *Вектор науки Тольяттинского государственного университета. Серия «Педагогика, психология»*. 2011. № 3 (6). С. 287–291.
11. Смалько О. Педагогічні умови формування відповідального ставлення до батьківства у студентів класичного університету в позааудиторній виховній роботі. *Збірник наукових праць*. 2016. Вип. 1. С. 293–300.
12. Хавула Р.М. Психолого-педагогічні чинники формування психологічної готовності до батьківства. *Проблеми сучасної психології : збірник наукових праць К-ПНУ імені Івана Огієнка, Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України*. 2010. Вип. 10. С. 771–781.
13. Эриксон Э. Детство и общество. Санкт-Петербург : Речь, 2000. 416 с.
14. Яценко Л.В. Сутнісні характеристики готовності до відповідального батьківства. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді : збірник наукових праць*. Кіровоград. 2013. Вип. 17. Кн. 2. С. 513–521.

Batsylieva O. V., Astakhov V. M., Puz I. V. Features of student youth readiness for parenting

The article examines the features of student paternity. It is noted that, under the influence of a number of factors, representatives of this age group are gradually losing their guidance on establishing a full family and having children, while displaying irresponsible attitude towards issues related to early onset of sexual life, lack of culture of sexual relations, early and extramarital affairs and the birth of children, their further development and upbringing. On the basis of theoretical analysis, the concept of paternity and paternity readiness are revealed. Readiness for paternity is determined not only by physiological maturity, but also by the ability of the individual to understand the conformity of their actions and desires to the essence of paternity as a whole, which is accepted in society, which should result in the formation of readiness for birth and upbringing of the child. The process of formation of person's readiness for paternity is analyzed, criteria for assessment of readiness of future parents to the situation of birth and child upbringing are determined.

It is noted that the process of formation of youth preparedness for paternity is determined by a number of factors, the leading place among which takes individual psychological traits of the person, in particular, their level of self-esteem and the dominant type of locus of control, since the ability to adequately assess and assume responsibility for their actions and deeds are of paramount importance for the formation of a person's readiness to assume responsibility for the take over and realization of the social role of the mother or father, as well as for the life and welfare of the child.

Based on the results of the empirical study, it was discovered that student youth with an external locus of subjective control and an inadequate self-esteem with a tendency to overestimate or underestimate, compared to youth with an internal locus of subjective control and adequate self-esteem, has some difficulties in forming readiness for paternity, which is manifested in the general low level of awareness of paternity and tendency to manifest an authoritarian position towards their future child.

Key words: family, paternity, readiness for parenting, youth, individual characteristics.